

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на научната степен „доктор на науките“ в област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (земеделие).

Тема дисертационния труд: „Българското селско стопанство след макросоциалната трансформация“

Автор проф. д-р Пламена Георгиева Йовчевска

Член на научното жури: проф. д-р Светлана Александрова –Златанска, катедра „Международни икономически отношения и Бизнес“ – УНСС, направление „Икономика“, научна специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“. Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед №.РД05-172 от 29.09 2022 г. на -Ректора на Селскостопанска Академия.

I. Актуалност на проблема

Изследването е посветено на процесите протичащи в българското селско стопанство за последните 30 години, които са поучени в контекста на макросоциалната трансформацията. Изследваната проблематика е актуална, тъй като разкрива протичащите макроикономически и социални процеси и как те въздействат на обществените отношения в селското стопанство. Изследването има интердисциплинарен характер, тъй като спецификата на развитие на селското стопанство е представена, чрез логиката и протичащите промени в цялостното развитие на обществото. Авторката е развила собствен концептуален модел на проблема за трансформацията в който се преплитат икономически, социални, политически проявления, които имат съответно отражение върху функционирането на системата на селското стопанство. Анализът е фокусиран на обществените отношения в българското селско стопанство след макросоциалната трансформация. Темата на дисертационния труд заслужава изследователско внимание, ползите от разработването ѝ имат теоретична, и практическа стойност за бъдещото развитие на селското стопанство.

Следва да бъде отчетена и смелостта на автора да разглежда трудна и сложна проблематика, притежаваща явните аспекти на противоречивост и разнопосочност на мнения и оценки.

II. Цел, задачи и методи на изследване (хипотези на дисертационния труд)

Въведението в дисертационния труд съдържа всички необходими компоненти, поднесени в логическа последователност. В него авторът дефинира: обекта, предмета, целта на

изследването, логично декомпозирана в изследователски задачи; основната изследователска теза и методите на изследване.

Основна цел на дисертационното е изготвяне на собствен концептуален модел на проблема с трансформацията и процеса на развитието ѝ, в който аналитично да се разграничат негови проявления в икономическата, политическата и социокултурната сфера с отражение върху качеството на жизнената среда.

Авторката защитава тезата, че макросоциалната трансформация е сложен политически процес, засягащ обществените отношения и икономическата система в българското селско стопанство с влияние върху жизнената среда на индивида и общностите. Тезата е формулирана ясно, коректно и резултатите от изследването я доказват.

Определените от авторката задачи на изследването са подкрепени с направените анализи и оценки в дисертацията.

В изложението последователно са развити: увода, три глави и заключението. Авторката показва доброто познаване на изследваната проблематиката – както в теоретичен, така и в практически план, като по този начин се достига до резултати и изводи, свързани с различни аспекти на избраната проблематика.

В дисертационното изследване са използвани качествени методи, системен и сравнителен анализ, метода на хронотопията, емпирично социологическо проучване, анкетно проучване, фокус група, експертна оценка. Методиката на изследването позволява на проф. Йовчевска да постигне целите на изследването и да получи отговор на определените задачи в дисертационния труд.

В първа глава на основата на задълбочен преглед на икономически и управленски теории авторката е изпълнила успешно задачите за еволюция на икономическата теория и за проучване влиянието на макросоциалната трансформация върху състоянието на обществото и върху икономическата система на селското стопанство.

Промените в социално-икономическата среда в българското земеделие- и синергийни връзки между потенциала на природния и на биологическия фактор в съчетание с промените в икономическата система на първичния отрасъл са аргументирани в във втора глава. Заслужава да се изтъкне представянето на социокултурни традиции в българското селско стопанство и на ролята им за преодоляване на критични/кризисни моменти в обществото при трансформацията.

Анализите в трета глава открояват влиянието от администрирането и прилагането на ОСП в българското селско стопанство. Също са посочени перспективите за българското селско

стопанство в условията на световни и регионални икономически кризи от последните две години.

В заключението коректно и изчерпателно са обобщени основните изводи, които са изведени от адаптираните социалните модели за човешките потребности на Ейбрахам Маслоу и AGIL на Толкот Парсънс и от разработения модел на социално взаимодействие. Поставените цели и задачи, постигнатите положителни резултати определят, че дисертационния труд притежава необходимите качества за задълбочено самостоятелно изследване.

Изследването е синтез от научното творчество и познания на проф. Йовчевска в областта на макроикономиката, социологията и селското стопанство. Познанията на авторката й дават възможност да изследва социалното взаимодействие и синергийни възможности за потенциални ползи от съчетаване влиянието на политическата трансформация, социално-икономическите фактори за развитие и националните социокултурни специфики с жизнената среда на човека

III. Нагледно представяне и интерпретация на получените резултати. Използвана литература

Дисертационният труд е написана професионално и компетентно, максимално изчерпателно и систематизирано.

Необходимо е да отбележим, че изследователският инструментариум е в съответствие с поставените цели и задачи, анкетното проучване допълва изследването съществена информация за ценностите на земеделските производители и отношението им към земята като неотменим фактор за бъдещата им стопанска дейност.

Дисертационният труд се състои от 280 страници. Използваната литература обхваща общо 72 броя източници на кирилица и на латиница. Въпреки добрия избор на литературата, би следвало броят на източниците да бъде по-голям.

Подходящо е приложен илюстративен материал – 76 фигури и 11 таблици и 3 фсхеми.

Авторката е анализирала голям обем научно-теоретични и емпирични източници. Тя успява да придаде съвременно звучения на историческата и икономическата логика на развитието на социалните, социокултурните стойности в развитието на българското земеделие.

IV. Приноси на дисертационния труд (оценяват се поотделно научно-фундаменталните и научно-приложните приноси)

Проф. Йовчевска правилно, точно е посочила приносите от изследването.

Научно фундаментални приноси

- обзорен научен анализ на отрасъл селско стопанство в България след макросоциалната трансформация от 90-те години на миналия век. Разкрити са сложните процеси на промени в икономическата система на селското стопанство и съществената значимост на отрасъла при създаване на стойност за националната икономика, така и за осигуряване на поминък и прехрана на населението в кризисни периоди;
- Установяват се връзките между рационалното използване на монополните природни качества, ролята на биологичния фактор и влиянето им върху системата на българското селското стопанство у нас, с оглед разкриване на потенциални източници на синергии за българската природа;
- Изследвани са процесите в селското стопанство, след прилагането на ОСП. Установени са съществени диспропорции между подотрасъл растениевъдство и подотрасъл животновъдство, както и между техните сектори;
- Установява се висока екологична култура сред българските земеделци;

Научно –приложни приноси

- Разкриват се промените в икономическата структура на селското стопанство след политическия процес на смяна на социално-икономическата система и модела на обществото у нас;
- Моделът на социално взаимодействие е функционалността, която отразява най-съществената характеристика на българското селско стопанство и е израз на еманацията на отрасъла;
- Определени са „тесни места“ в процеса на информиране на стопанските субекти, които са белег на проблеми както при комуникацията земеделци-административни органи, така и между различните секторни администрации при приложението на ОСП;

Като научно – методологичен принос бих определил -Авторовата адаптация на модела за социалното взаимодействие е интердисциплинарно икономическо и социологическо знание, което откроява ендегенните възможности на българското селско стопанство при макросоциалната трансформация.

Положителни резултати от дисертационния труд са добре систематизирани в заключението, обобщенията, изводите и препоръките са убедителни, изчерпателни и доказват постигането на основната теза , цели и задачи.

Посочените приноси в дисертационни труд, определено обогатяват съществуващи знания.

V. Публикационна активност и оценка на качеството на научните публикации

В документите по конкурса са представени основно дисертационно изследване, общо 6 статии са публикувани в индексирани издания, 4 статии публикувани в индексирани *Bulgarina Journal of Agriculture* и 2 статии Икономически изследвания. В издания индексирани в други международни бази данни (CEEOL, ProQuest, RePec) и 16 броя публикации в нереферирани списания с научно рецензиране.

Броят и съдържанието на публикациите на проф. Йовчевска са свързани с темата на дисертационния труд, но и с научните интереси в областта на поземлените отношения, социално икономическата перспектива за развитие на земеделието, общата селско стопанска политика и др.

В научни изследвания и индексирани в световни бази данни общо цитиранията са 14.

VI. Критични бележки, въпроси и препоръки към кандидата

Нямам критични бележки и препоръки към кандидата. Единствената ми препоръка проф. Пламена Йовчевска да продължава да развива и обогатява икономическото знание като прилага нейния нетрадиционен и социо-философски подход. По тематиката на дисертационния труд може да се публикува монография.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на постигнатите резултати, изводи на изследването на значителният обем на извършената аналитична и изследователска работа от проф. Йовчевска считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ССА, което ми дава основание да го оценя **положително**.

Въз основа на гореизложеното предлагам да се присъди на проф. д-р Пламена Йовчевска, научната степен "доктор на науките" в област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 Икономика., научна специалност Икономика и управление (земеделие).

Дата: 14.11.2022 г.

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:
Светлана Александрова – Златанска

OPINION

Regarding: dissertation for acquiring the scientific degree "Doctor of Sciences" in a scientific specialty "Social, economic and legal sciences", professional direction 3.8 Economics, scientific specialty Economics and management (agriculture) at Institute for Agrarian Economics.

Dissertation topic: "Bulgarian agriculture after the macrosocial transformation"

Author of the dissertation: Prof. Plamena Georgieva Jovchevska, Ph.d.

Grounds for presenting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation, according to Order № ПД05-172 /29.09.22. of the Rector of Agricultural Academy.

I. Relevance of the problem

The research is dedicated to the processes taking place in the Bulgarian agriculture during the last 30 years, which are studied through the view of the macro-social transformation. The researched issues are current, as they reveal the ongoing macroeconomic and social processes and how they affect social relations in agriculture. The research has an interdisciplinary character, as the specifics of agricultural development are presented through the logic and ongoing changes in the overall development of society. The author has developed her own conceptual model of the transformation in which economic, social and political dimensions are intertwined, they have a corresponding impact on the functioning of the agricultural system. The analysis is focused on social relations in Bulgarian agriculture after the macro-social transformation.

The topic of the dissertation work deserves research attention, the benefits of its development have theoretical and practical value for the future development of agriculture.

The author explores a difficult and complex issue, possessing the obvious aspects of contradiction and diversity of opinions and evaluations, should also be taken into account.

II. Purpose, tasks and methods of research (hypotheses of the dissertation work)

The introduction to the dissertation contains all the necessary components presented in a logical sequence. In it, the author defines: the object, the subject, the purpose of the research, logically decomposed into research tasks; the main research thesis and research methods.

The main goal of the dissertation is to prepare an own conceptual model of the problem of transformation and the process of its development, in which to analytically distinguish its manifestations in the economic, political and socio-cultural spheres with a reflection on the quality of the living environment.

The author defends the thesis that the macrosocial transformation is a complex political process affecting social relations and the economic system in Bulgarian agriculture with an impact on the living environment of the individual and communities. The thesis is formulated clearly and correctly and the research results prove it. The tasks of the research determined by the author are supported by the analyzes and evaluations made in the dissertation.

The exposition is successively developed - the introduction, three chapters and the conclusion. The author shows a good knowledge of the studied issues - both theoretically and practically, thus reaching results and conclusions related to various aspects of the selected issues.

Qualitative methods, systematic and comparative analysis, the chronotopy method, empirical sociological research, questionnaire survey, focus group, expert assessment were used in the dissertation research. The research methodology allows Prof. Jovchevska to achieve the goals of the research and to get an answer to the tasks set in the dissertation.

In the first chapter, based on an in-depth review of economic and management theories, the author has successfully completed the tasks of the evolution of economic theory and the study of the impact of macro-social transformation on society and on the economic system of agriculture.

The changes in the socio-economic environment in Bulgarian agriculture - and synergistic relations between the potential of the natural and biological factors combined with the changes in the economic system of the primary industry are argued in the second chapter. It is worth highlighting the presentation of socio-cultural traditions in Bulgarian agriculture and their role in overcoming critical/crisis moments in society during the transformation.

The analyzes in the third chapter highlight the impact of the administration and implementation of the CAP in Bulgarian agriculture. The prospects for Bulgarian agriculture in the conditions of global and regional economic crises of the last two years are also indicated.

The conclusion correctly and comprehensively summarizes the main conclusions that were drawn from the adapted social models of human needs by Abraham Maslow and AGIL by Talcott Parsons and from the developed model of social interaction.

The defined goals and tasks, the achieved positive results determine that the dissertation has the necessary qualities for in-depth independent research.

The research is a synthesis of Prof. Jovchevska's scientific work and knowledge in the field of macroeconomics, sociology and agriculture. The author's knowledge enables her to explore the social interaction and synergistic possibilities for potential benefits of combining the influence of political transformation, socio-economic development factors and national socio-cultural specificities with the human living environment.

III. Visual representation and interpretation of the obtained results. References

The dissertation is written professionally and competently, as exhaustively and systematized as possible.

It is necessary to note that the research toolkit is in accordance with the set goals and objectives, the survey complements the research with essential information about the values of farmers and their attitude to the land as an irrevocable factor for their future economic activity.

The dissertation consists of 280 pages. The literature used covers a total of 72 sources in Cyrillic and Latin. Despite the good selection of the literature, the number of sources should be greater. Demonstrated material is suitably attached - 76 figures and 11 tables and 3 diagrams.

The author has analyzed a large volume of scientific-theoretical and empirical sources. She succeeds in giving contemporary sounds to the historical and economic logic of the development of social, socio-cultural values in the development of Bulgarian agriculture.

IV. Contributions of the dissertation work (scientific-fundamental and scientific-applied contributions are evaluated separately)

Prof. Jovchevska has correctly and accurately indicated the contributions of the research.

Scientifically fundamental contributions

- An overview scientific analysis of the agricultural sector in Bulgaria after the macro-social transformation of the 1990s. The complex processes of changes in the economic system of agriculture and the essential importance of the sector in creating value for the national economy, as well as in ensuring the livelihood and sustenance of the population in crisis periods, are revealed;
- The connections between the rational use of monopolistic natural qualities, the role of the biological factor and their influence on the system of Bulgarian agriculture in our country are established, with a view to uncovering potential sources of synergies for the Bulgarian nature;
- The processes in agriculture after the implementation of the CAP were studied. Substantial disproportions have been established between the crop production sub-sector and the livestock sub-sector, as well as between their sectors;
- A high ecological culture is established among Bulgarian farmers;

Scientific and applied contributions

- The changes in the economic structure of agriculture after the political process of changing the socio-economic system and the model of society in our country are revealed;
- The model of social interaction is the functionality that reflects the most essential characteristic of Bulgarian agriculture and is an expression of the emanation of the industry;
- "Bottlenecks" have been identified in the process of informing business entities, which are a sign of problems both in the communication between farmers and administrative bodies, and between the various sectoral administrations in the application of the CAP;

As a scientific-methodological contribution, I would define the author's adaptation of the model for social interaction is interdisciplinary economic and sociological knowledge, which highlights the endogenous possibilities of Bulgarian agriculture in the macro-social transformation.

Positive results of the dissertation work are well systematized in the conclusion, summaries, conclusions and recommendations are convincing, comprehensive and prove the achievement of the main thesis, goals and objectives.

The specified contributions in dissertation work definitely enrich existing knowledge.

V. Publication activity and evaluation of the quality of scientific publications

The competition documents presented a main dissertation research, a total of 6 articles published in indexed editions, 4 articles published in indexed journal "Bulgarian Journal of Agriculture" and 2 articles in journal "Economic studies". The number of the publications published in other international databases (CEEOL, ProQuest, RePec) and the number of the publications in non-refereed peer-reviewed journals is 16.

The number and content of Prof. Jovchevska's publications are related to the topic of the dissertation, but also to scientific interests in the field of land relations, the socio-economic perspective for the development of agriculture, the general agricultural policy, etc. In scientific studies and indexed in global databases, there are a total of 14 citations.

VI. Critical notes, questions and recommendations to the candidate

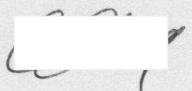
I have no critical notes and recommendations for the candidate. My only recommendation is that Prof. Plamena Jovchevska continues to develop and enrich economic knowledge by applying her non-traditional and socio-philosophical approach. A monograph could be published on the subject of the dissertation work.

Conclusion:

On the basis of the achieved results, conclusions of the study of the significant volume of analytical and research work carried out by Prof. Jovchevska, I believe that the presented dissertation meets the requirements of Act on the development of the academic staff in the republic of Bulgaria and the Regulations on the terms and conditions for acquiring scientific degrees and holding academic positions in Agricultural Academy, which gives me reason to evaluate it **positively**.

Based on the above, I propose to award to Prof. Dr. Plamena Jovchevska, the scientific degree "Doctor of Sciences" in the field of higher education "Social, economic and legal sciences", professional direction 3.8 Economics., scientific specialty "Economics and Management (Agriculture).

Data: 14.11. 2022

PREPARED THE OPINION:

Prof. Ph.D. Svetlana Aleksandrova – Zlatanska